

ZEMPLEN.

Közlöny a társasélet, közigazgatás s irodalom köréből.

Előfizetési ár:

Egy évre 6 frt.
Félévre 3 frt.
Negyedévre 1 f. 50 k.
Előfizetési pénzek valamint minden közlemény a szerkesztőséghez S. a. Ujhelybe bérmentv. küldendők.
Kéziratok nem adtnak vissza.
Nyílt térben egy sor 10 kr.

Hirdetési díj:

3 hasábos petit sor
egyszeri hirdetésnél 5 kr.
Többszörinél olcsóbb.
Bélyeg díj mindig 30 k.
Előfizetések és hirdetések felvételnek Lövy A. könyvkereskedésben és a szerkesztőségben.

35-ik szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

II-ik évfolyam.

ELRENDEZÉS.

A n. m. m. k. vallás és közoktatásügyi ministerium által elrendelt s folyó 1871 aug. 1-én Sárospatakon megnyitott 2-ik évi pottanfolyam men-tének Jegyzőkönyve.

A nagyméltóságú m. k. vallás és közoktatásügyi minister ur ő excellenciája által elrendelt s nagyságos Árvay József zemplénmegyei 1-ső tanfelügyelő ur által f. 1871 év aug. hó 1-ére összehitt néptanítók közül a sárospataki államképződeben nevezett napon mintegy 135-en megjelenvén, — miután ngos. Árvay József 1-ső tanfelügyelő ur a tanfolyamon közreműködő képezdei tanár urakkal együtt az intézet zenertermében közöttünk megjelent, egy lelkesült éljen urán „Szózat” első vers-szaka énekelte-tett el.

Ennek utánna ngos. Árvay József tanfelügyelő ur a magas kormányának ezen pottanfolyamok által elrendő céljét s az oly nagy fontossággal bíró népnevelés felvirágoztatására eddig tett intézkedéseit gyönyörű szabatos nyelven több mint fél óra hosszan híven elősorol-ván, azon tantárgyak körvonalazására tért á, melyeknek tökéletes megismerésében s módszer-tani előadásában, illetőleg kezelésében képez-tetnünk kell, — a „Beszéd és értelem fejlesztés”-től, fel, a „Természettan” magaslátáig. Kinyilatkoztatta egyszersmind azt is, hogy in-nen elégedetlenül, azaz a tantárgyak anyagá-nak s módszertani kezelésének teljes ismerete s elsajátítása nélkül eltávozni senkinek nem sza-bad!! Ennekokáért föl is hívta a néptanító tes-tületet, hogy „ha valamely tantárgy kezelésére vagy annak elsajátítására nézve bárkinek is nehézsége volna vagy kételye fogna támadni, az igen tisztelt tanár urakhoz minden tartoz-kozás nélkül a legteljesebb bizalommal folya-modni sziveskedjék! S miután továbbá az illető igazgató s szaktanár urakat egyenkint bemu-tatni méltóztatott, — a pottanfolyamot megnyi-tottnak nyilvánította.

Mint hogy ezelszerű intézkedések nélkül az óhajtott sikert semmiféle ügyben mely a társadalom kebleiben történik, várni nem lehet, annakokáért az államképezdei tek. igazgatóság jó eleve gondoskodott arról, hogy a pottanfolyam, a lehető legszebb eredménnyel s mindenki méltánylását megnyerő jó rendben foly-jon le. E végett a következő intézkedések té-tettek:

1. A tanítói testület — a nevelés és oktatásban való képzettséghez képest az alapos kiindulás és tovább haladás tekintetéből — két osztályba soroztatott. Az első osztályt képezik azok, kik az új tanmódszonnal még vagy épe-nem, vagy csak igen kis részben ismeretosek. A második osztályba pedig azok csoportosítvák, kik részint a képezdei neveltetés, részint a mult évi potta folyamok vagy saját szorgalmak által a legelőnyösebb tantárgyak kezelésének nehézsé-gén már túlhaladtak. — Amazoknak tantár-gyain: — Beszéd és értelem fejlesztés, irvaolvasás, nyelvtan, elemi számtanítás, tes gyakor-latok; — Emazeknek pedig földrajz, összekötve a történelemmel, természettan, természetrajz, nyelv nyiségtan, testgyakorlatok és kertészet.

2. Ezen tantárgyak rendszeres előadásá-nak ideje a leczketervszerint következőleg álla-pítatott meg: II-ik osz. hétfőn reggel 7-8 ig szám-pattant meg: az oszthatóság ismertető jele, 1. kisobb közös többes, legnagyobb közös oszto, közön-séges és tízedes törték és aránylatok összes művelete; 8-9 ig beszéd és ért. fejl. 10-11 ig ter-mészettan, 11-12 ig értekezletek. Délután 2-3 ig értekezletek az 1. oszt. ban, 3-4 ig gyak-orkola, 4-től 5 ig irvaolvasás, 5-6 ig természet-rajz, 6-7 ig földrajz, 7-8 ig általánosan testgya-korlatok. És így tovább a hétaek minden egyes napjain esekély változatossággal. Szerdán reg-gel, és szombaton délután kertészet. Vasárnap szünidő, és a jegyzetek letisztázása.

3-or Egy egy körvezető fölügyelete alatt értekezleti körök alakítottak. Ezek az előadá-son látott, hollott és észlelt oktatásokat köte-lesek mindig elismételni, az előadott nevelés-tani alapelvek szerint tovább fejtegetni.

4-or A netalán megtörténhető s a tanítói testületet megbélyegző kihágások meggátlása végett egy 25 tagból álló bizottságot választat-tott, mely tek. Kapitány János ur elnöklote alatt a rend és béke fölött örökdiik.

5-or A történet és történeendő intézkedések vagy események följegyzésére egy tolvezető választatott —

A POTTANITÁS FOLYAMA.

A pottanítási órák — mint hogy az össze-gyült és még folytonosan gyülekező tanító urak-nak két osztályba való soroztatása lett szükség-essé — úgy osztattak be, hogy azokon min-den tanító, osztálykülönbség nélkül részt ve-hessen s bármely tantárgy előadását áthallgat-hassa. Hallgathassa p. o. az első a másodikét és viszont, ugyanazonban, hogy egyikre kötelezve, a másikra pedig csak feljogosítva van. — És emiatt amannak elmaradnia semmiesetre nem szabad!

A tantárgyak Kiss József igazgató — Or-bán Antal mennyiség és természettan; — Le-hoczky Ignác tornászat és Pataki Alajos ker-tészet tanár urak által adatnak elő Meg kell jegyezni azonban, hogy ngos. Árvay József első, Csaszin József 2. od. tan felügyelő urnak is nem esekély részt vesznek az előadásban, és mincs tanóra, melyen, ha mindketten nem is, de, leg-alább egyben jelen nem volnának, ideértve az alakított körök értekezleti óráit is. Sőt nemcsak hanem ngos. Csaszin József ur á száv ajku tá-nítókat minden előadás után saját anyanyelvükön is rendszeresen ótatgatja.

Ily hatalmas tanerők közreműködése mel-jett aztán lehetne-e még csak kételye is vala-kinek a fölül, hogy a Sárospatakon nyitott pót-

TÁRCZA.

Garibaldihoz.†)

— 1859 —

Látlak tehát, elém vagy teremtvé
Esetje által a művészek...
Nézem arcod, s belátok lelkedbe,
Forrásába anyi nagy s merésznek, —
Homlokodon nincs borostyán lombja,
S melleden a csillagokból száz...
De van egy nép,
Mely nevedet imájába vonva,
Szeretetével megkoronáz. — —

Látod látod ez a kor hatalmas...
Az idő a tökélyhez vezet,
Érett eszmék fényes diadalma
A tévelygő, régi roszt felett. — —

*) Jelen költemény — mely időnkben már csak történeti becselet bírhat — 1859-ben iratott, midőn Garibaldi a dalmát partokon kiszállása jelezve volt. Magától érhető: hogy kö-lését az akkori sajtó viszonyok meg nem engedheték.

B.

Embervoltát kiki érzi márma,
Legdrágább kincs a polgár erény...
Szétfoszlott a koronák varázsa.
Látva azt a zsarnokok tején!

Te tudtad ezt, s buba merült lelked
Széttöré a türes lánczait...
A pályakört újra visszanyerted,
Melyen egykor vágyad szárnya vitt. —
Harcra keltél néped jajszavára,
S megüléd a győzelem torát. —
Porba hűlt a zsarnok koronája,
De csókolák lábaid porát!....

Most hát tovább, — ki megváltó levél —
Ohajtva vár millió kebel.
Még él mindig a gyilkos hydra, él,
Még csak egyik fejét zuztad el. — —
Jöjj, jöttödöt a nép alig várja,
Minden szem a Dalmát partra néz...
Hős Tükör, és Türrnek hazája
Boldogtalan szinte jó vitéz!

De mit mondjam én a fényes napnak:
Hogy tizze el a nagy éjszakát?!
Az örökrend törvényi nem csálnak.
Csak az ember csalja őnmagát. —

A remény, és a kétségbeesés
Lelke elé csakképeket tár:
S majd azt hiszi: hogy itt az ébredés,
Majd: hogy mindig éjszaka lesz már. —

„Ki várni tud az mindent tud“ tanít
A dalmok magasztos ihlete,
Mi tudjunk várni, sok év kinjait
Békén hordta Árpád nemzete. —
De e nyugalom, mint nyomasztó cseud,
Magában rejti a vészvihart...
Jöjj! s meglátod:
A bus oroslán könnyen fölkelend. —
S megismered, mit tud — a magyart! —

BORÚTH.

Gróf Thurzó Kálmán.

Történeti beszély.
Moorland után írta
Soltész Agost.

I
Az 1448-ik év október hava egyik nap-jának szép estéjén, izzadtság és portól ellepett lovon, hirnök érkezett a homonnai várba, Ho-monna m. város. Zemplén-megyében fekszik s történeti nevezetességgel bíró hely, hogy gróf Thurzó Kálmánnak egy igen sürgős levelet át-nyujtson, melyben Pellert Sámuel, Giskra János

tanfolyam a legszebb sikerrel fog bevégezni? Lehetetlen! Hol az előjárak lelkesült némezzalommal igyekeznek a kitűzött cél felé, ott az alattvalók sem maradhatnak el s így a kitűzött cél elérése több mint bizonyos!

AZ ÉRTEKEZLETI KÖRÖK.

Az értekezleti körök a beosztás tehát I és II oszt. szerint alakultak meg. Az első osztályból 3, a II-ikből pedig 4 kör alakult, melynek majdnem mindenki azon vidékről nevezte, honnan a kör tagjai valók. Minden körben kell lenni és van egy körvezető, kinek vezetését se mellett az értekezletek a feljebb említett mód szerint megtartatnak és pedig az órák megtartására nézve a legnagyobb pontossággal. Mint hogy pedig lehetnek eshetőségek arra, hogy a körvezető az illető helyen meg nem jelenhet, annakokéért másod körvezetők is vannak. Az értekezleten azonban, nemcsak a körvezetők, hanem az egyes tagok is kötelesek magukat a tantárgyak kezelésében a módszertani előadásban gyakorolni, és ha netalán egyik vagy másik ferde eljárást követne hivatalársi szeretettel igazittatik ki.

Mindenik osztály és mindenik kör tartozik napoként legalább egy órai értekezletet tartani. Az első osztálybeli körök értekezletei rendszeresen 2-3 ig; a másodikéi pedig délelőtti 11-12 ig tartatnak s így a ki akar, mindkettőn megjelölhet. A kötelezettek és mégis meg nem jelenők a körvezetők által följegyeztetvén a tanfelügyelő és igazgató tanár úrnaknak, kik az értekezleteken is rendszerint megszoktak jelenni, bejelentetnek. Megemlítendő még az is, miszerint Arvai József 1-ső tanfelügyelő ar 6. nagysága mindenik kört kegyes volt térképekkel; földgömbbel, és számológéppel, néhányat még természetrajzi ábrákkal is ellátni, melyért hála köszönetet nyilvánítottunk.

(vége köv.)

S. a. Ujhely 1871 aug. 24

Mintán a „Zemplén“ben olvastam azon zives részvevő sorokat, melyszerint fiammal Dal Cinhez utazásom a t. közönséggel tudatva lön, némileg kötelezve éreztem magamat arra: hogy ugyanitt az eredményt is közöljem.

Hazaérkeztemmel az első behatás igen élénk érzete miatt visszatartoztattam magam, nehogy nyilatkozatom élessége azon gyanura adjon alkalmat, miszerint tollamat a csalódás vezeti, s emiatt igaztalan vagyok; holott ellenem oly számos, ország-

szerte kürtölt fényes eredmények bizonyítanak. És így csak magán körben mondom el tapasztalatomat.

Olvassván a „Hon“ legutóbbi esti lapját, a további hallgatást mulasztásnak tartanám, s kijelentem, miként a Tanné urnőgy által szintén a „Honban“ közlöttek feltétlenül igazoknak lenni állítom. Az egész Dal Cin-féle reclame által, kivéve, akik ideiglenes öncsalódásban éltek, kárhóztatandó izgalmat keltettek azok: akik azt nem csak világnak bocsájtották, de folytonosan felélesztik. Mert addig míg a világ ezen újkori csodával tisztában lesz, igen sokan fognak érzékeny csalódásban, s anyagi károsodásban részesülni; s mi több: a hiszékenység áldozatai legnagyobb részt magyarok lévén, ezen körülmény ellenünk szellemi szegénység bizonyítványaként fog szolgálni.

Hogy Dal Cin mennyire érti a közönséges fizamok kuruzsolását, azt némely meseszerű csudatetelei igazolják, melyekre eddigelé azt lehet mondani: fides penes auctorem. Ami azonban az önkényes fizamok fájdalom nélküli helyrehozását illeti, tapasztalataimnál fogva, melyeket Gyórfy ur kis fia, s a Vittorióból, állítólag kiorvosolt állapota, mindazál al nyomorékon maradt betegek szemléletével szereztem, bátran kockáztathatom azon állítást: hogy ez csak képzelődés és önámítás; mert hogy családnak mondhasam, erre kellő indokot felfedezni nem tudok, amennyiben Heinrich dr. ur és fainak szakadatlan sürgölődései Budától Vittorióig, az anyagi kilátás látszatával teljességgel nem bírnak. A műtétek érteke és érvénye tekintetében csatlakozom Tann urnőnek hírlapilag közlött nézetéhez, a többit, mi relytélyes, felderíti az idő. Ellenem mulaszthatom azonban megróni azon nem tudom szándékos vagy szándéktalan nyegleséget, mely valószínűleg hibás értesítés nyomán szüneten a „Honban“ s később más lapban is közlötetett, miszerint Heinrich dr. ur jutányos vasuti vitelbért eszközölt volna ki a vele utazó betegek számára mely kedvezményben a néhány nap alatt utánna utazók is részesülnének. Ezen kedvezményt nem Heinrich ur eszközölte ki, hanem a közönséges használatu körkár-

tyák (rundkarte) közül, melyek a közönség rendelkezésére állanak; s választotta ki, mint aránylag legolcsóbbat. S azon jegyeket bárki, és bármikor használhatja. Az ilyes tapasztalatok a véleményeket oda irányozzák, hogy a már nagyban lábrakapott szédelés, mesterséges utakon is szittatik, melyek azt még gyanusabbá teszik, mi végből nyilvánosságra hozandók.*

Mattyasoszy Kálmán.

Levelezés.

Homonna 1871 aug. 20.

Demique Homonnáról mindig van mit írni, s mivel már régen nem írtam róla semmit, most már én fogom a tollat kezembe.

Legelőször is kedvenc tárgyamról a vasutról annyit: hogy az Homonnától egész Teresbisig és Isztáncsig annyira kézen van, miszerint a közlekedés rajta már megnyitható; készen van a bányász nagy bevágás, készen a bodrog 100 öles hídja, elannyira: miszerint ma a miniser-elnök jött ide Teresbisről nem egész

*) Dal Cin a szony körül maholnap egy egész kis irodalom fogja kinőni magát. A fővárosi lapokban Dr. Poor és Gyórfy Gyula keltek legközelebb harcra, a hirre kapott orvosnő műtéteinek eredménye fölött. Az egészben az a különös: hogy mindkettő élő bizonyosságra, Gyórfy Gyula kis fiára hivatkozik; az egyik, az apa: hogy segítve van rajta, s a másik házi orvosa: hogy legkisebb javulás sem észlelhető a gyermekben. Melyik csalódik már most? s a kettő közül melyiknek van igaza? nagyon nehéz volna eldönteni; miután mindketten oly higgadt férfiak, kiknek állításai, bizonyíték nélkül is kész penz gyanút fogadja el a közönség, s ez által oly dilemmába jut, melyből kigázolnia csaknem lehetetlen. Mindenesetre a sajátonak van föntartva: hogy a tény valódiságát kiderítse; ezen szempontból tettük közébe barátunk ide vonatkozó sorait is. Az ötvenes években az asztalmozgatással voltunk így. Száz ember esküdött rá: hogy mozog, száz pedig az ellenkezőt állította, míg végre az idő kiderítette: hogy óriási humberg volt, melyben jelenleg már csak a beteges képzelődésű ember hisz. A szenvedő emberiség érdekében szeretnők ha Gyórfy Gyula állításai állanak ki a próbát, de viszont nem szeretnők azt, ha az igazság napfényt még sokáig az elfogultság és balhít felhője takarná el.

Szerk.

sáros-megyei főispán és Kassa város parancsnoknak rokona, tudostja őt, miszerint halálos ellensége s szülőinek egykori gyilkosa, Marosseny Zsigmond, kassai városi tanácsnok, három lovag kíséretében, éjjel Ungvárra fog utazni, mely biztos körülmény a legjobb alkalmat szolgáltatja, hogy szülői gyilkosát véletlen megrohanás által hatalmába kerítse.

Mi sem lehetett az ifju grófra örvendete sebb, mint e hir.

Nagy bátyjai, Drugeth István, és Bertalan, tizennyolcz, ő pedig már két év óta várta az öfélé alkalmat.

Bár mindkét nagy bátyja számos kísérettel Budán időzött, s Homonnán csak ia a várdrzésére szükségelt legénység volt jelen, elhatározta halálos ellensége kézrekerítése végett a kínálkozó alkalmat igénybe venni.

Mivel Marossenyt csak három férfi volt kísérendő, hat egyén elégnék látszott a győzelem kivására; azonban az öreg varnag tyiz legbátrabb legényét ajánlá fel a grófnak, kik midőn megtudták, hogy Marosseny sok pénzt viend magával, melyet, mint prédát, a gróf az őt elfogó legénynek ajándékozand, alig várták a válságos éjt.

A hírnők megerkezte után egy óra mulva a vállalathoz minden készen volt. De hogy a delog titkon folyjon, a várnagy tyiz emberét külön irányban ereszté utnak azon parancsossal, hogy a Labore folyó mellettí barlangou aiul összejüljenek.

A gróf, miután a hírnőköt gazdagou megajándékozá, s annak, ki Marossenyt életben kézbe adja, bő jutalmat ígért, — délnyugot fele indult.

A hírnők, midőn a gróft elveszté szemel

elől, lovát megsarkantyuzta, s e szavakat morgogva: „tiz ember“ — kelet felé röpt. —

Mielőtt a gróft követnők, jó lesz meg tudnunk, mi oknál fogva nevezeték Marosseny a Thurzó-és Drugeth család halálos ellensége nek? és miért? s hogy lett Kálmán szülőinek gyilkosává?

Gróf Thurzó István, Kálmán atyja, nem csak szép férfi volt, hanem lovagias természetű s műveltsége által Zsigmond király udvarában is nagy kedvességet bizosított magának. Midőn azonban a király az ellene fellázadt rendek által Budán fogságba ejtetett, s helyette Nápolyi Lajos ellenkirálynak választatott, kegyenczenek is futnia kellett. Kassán, mely akkor erős vár vala, menhelye találván, tizennyolcz havi ottlete alatt, szépsége, műveltsége, finom erkölcsi magaviselete és gazdagsága által a polgárok rokonszenvét oly mérvben megnyerte, hogy ezek felkérték, miszerint jövőre körükben maradjon; mit a gróf ezen esetre, ha a politikai élet teréről visszavonul, még is ígért.

Zsigmond a nemet császári trónra meghivatván, az ország kormányzását második nejének, Cillei Borbálának adta át; ki midőn valódi asszonyi s kegyenczi kormányzást kezdé követni, Thurzó az udvartól bucsut véve, Kassára költözött, hol egy bájtéljes polgárféleánnyal, a ki való szépségű Kallinger Helenával, jegyet váltott; de a menyegzői összekelés napja a hölgy fiatal kora s az anyjéérti gyász miatt egy évre elhalasztatott.

Néhány hét mulva a jegyváltás után Thurzó István a császári udvarba hivatva, bizonyos fontos ügyben Konstantinápolyba küldetett. Távolléte alatt, mely a gyors közleke-

dés hánya miatt, továbbra terjedt, mint akará, Kassán veszélyes cselszövény támasztatott ellene.

Kallinger János kereskedő s városi tanácsnok, a szép Helenának atyja, mivel a nemességül nem volt kedvességben, nem igen nagy örömmel egyezett leányának a gróffal eljegyzésébe. Ezt tudva üzletbarátja, Ma osseny Zsigmond, ki Helenába halálíg szerelmes vala, minden követ megmozdított, hogy a kilitásba helyezett összekelés megátolja. Tervét ki is vitte, — s midőn Thurzó hazatért, forró szeretet: Helenáját, Mini Merosseny nejét találta. Képrehelmi, a fájdalomnak mily égető lángja lobbant fel keblében. Kassát rögtön örökre elakarta hagyni; de a tiszta szerelem varázsereje visszatartotta, mert lehetetlen volt gyűlölnie azon helyet, hol Hétana lélekzett.

Azokban Kassán való maradása sem reá, sem Marossenyre nem lett jó következményű. Ez szerette Thurzót s ez őtet; és bár Helena a mily szép, oly erkölcsös volt, s a gróf felől is csak dicsegetést lehetett mondani; még is a gonosz nyelvek mindkettőjük eltitkóhatlan bánatát rosza magyarázván, a nagyban szerelmelfelő férjet arra kényeszeríték, hogy nejét fogoly gyanánt őriztette, boldogsága állítólagos zavarója ellen pedig pert indított. A finom érzésű gróf ez által mélyen sértve önérzetében, most-már nem annyira rokoni kérelmére, mint inkább a végett, hogy Helenától elfeledtesék, elhatározta Kassát elhagyni s megőssülni. Választása Drugeth grófuőre esett, mely körülmény őt a polgárság kegyének élvezésére vitte, mely előtt a Drugeth név a leggyűlöltöb vala, különösen a Marosseny család részéről, mely uralkodó s befolyásos volt, s pártvezéreinek izgatása folytán ki eszközölte, hogy Thurzó s

három óran látogatása t módon vissz ezon várati mihályban tisztviselői zöltetett s ilyes rövid választaban ezen vasut család: erde hogy ezen e felette szan ohajtásuk mervben el

Nem l vezetes egy de mindg s nyilt s csup kel megrako tük, mely a elől haladot vidékre, zás alkalmá de épen oda

De me István napje előadásában, néztek arra, hogy a mise leteti s a n énekeln s m tisztelendő epen maga a gédei s satel ez nem tem gyon tisztel muk nines a sokban az s alatt énekeln vés művelődé ben, s még hazulról.

S most Ugyanis a n tetve azért, jes meggyöz tolója vagy engedve elt elnökletét, t nácsakozását, ról nyomra tantárgyakho vaslatouma e mellett kiado egy egy péld hasonlítás vé lai szék jegy köteleessége e a midőn ped letre vonatot

városból, mit

A gróf kezében rö nejeállott áll

Három apja lett egy

Ezen e bus komoly

polgárok itél elhatározata s ünnepeit.

Az ünne tott meg, ki bocsátati a gyü közbeve nek bejuttat

Maros ség bebocsát

nyelben töb vetkezett.

Midőn a keresztes

lakába gyüle csöcseléket b előállott Ma

hogy a neme rint éjjel a

kerittek. A f egy vekmerő

ha oly gyaló

seny, ki meg nyira fellázit

nek a városb getések közt

laka felé rob jön. De a gr került megge

Három órányi idő alatt, s édes anyjának meglátogatása után a délutáni órákban ugyanily módon vissza is utazott, s bár idajövetele egészen váratlanul esett: mégis itt és Nagymihályban többek által — kik közt a megye tisztviselői közül sokan voltak jelen — üdvözöltetett s kísértetett Nagymihályban, a szívélyes rövid üdvözlésre adott épen oly szívélyes válaszában igen találóan említte föl, miszerint ezen vasúti családi vasutnak nevezteik, mely családi érdekéből lett fölépítve; de ő úgy látja, hogy ezen család igen számos tagból áll, mert felette számosan vannak azok, kik azt mint hőhajlásuk teljesültét, mint érdeküknek nagy-mérvben előmozdítóját üdvözik.

Nem hagyhatom szó nélkül azt, mely évenként egy ily utazás; midőn a bár jól ismert, de mindig s mindenben gyönyörű tájat egy nyit s csupán ernyővel ellátott és ülőhelyekkel megrakott kavicsbordó kocsiból szemlélhetők, mely a mozdony által hátulról tolatva legelőli hatádot, szabad kilátást engedve az egész vidékre, míg a rendes vagonokban való utazás alkalmával csak jobbra és balra láthatunk; de épen oda nem, a hova menetelnek irányul.

De még másról is akarok szólni. Ma sz. István napja lévén, az itt működő és operattek előadásában, tehát énekben is gyakorolt színeszek arra ajánlottak többek felszólítására: hogy a mise alatt Mozart egyik miséjének részleteit és a nemzeti himnusz fogják kardalban énekelni s midőn probaként ezen részleteket a „tisztelendő urak” előtt elénekelték, nem ugyan épen maga a lelkész, hanem inkább annak segédei és satellesséi által utasítottak el, hogy ez nem templomba való ének. Ezen „nem nagyon” tisztelendő uraknak tehát semmi fogalmuk nincs arról, mit szoktak nagyobb városokban az isten dicsőítésére az isteni-tisztelet alatt énekelni, s ez íamét jele annak, mily kevés művelődésben részesítettek a pipóvéldékben, s még mennyivel kevesebbet hoztak oda hazulról.

S most elbeszélék egy régibb történetet. Ugyanis a múlt évben igen meg lettem büntetve azért, hogy daczára annak: miszerint teljes meggyőződésemmel a közös népiszkolák pártolója vagyok, mégis városbelieim fölkerésének engedve elfogadtam a felekezeti iskolai szék elnökségét, mert a mint ezen iskolai-szék tanácskozásait, az iskolai törvény szakaszait nyomról nyomra követve vezérletem, s a kötelezett tantárgyakhoz érve, az iskolai-szék az én javaslatomra elhatározta a kormány jóváhagyása mellett kiadott tankönyveknek Pestről (csupán egy egy példányban tanulmányozás és összehasonlítás végett) való meghozatalát: az iskolai szék jegyzője (az egyik segéd-lelkész) előbb kötelesege ellenére azokat meg nem rendelte; a midőn pedig a következő ülésben ezért feleltre vonatott, általa és a másik segéd-lelkész

által, ki az iskolai-széknek sem tagja, sem jegyzője nem volt, nevoletlen, durván hangon smadtattam meg, az mondatván nekem: hogy ők bizony ezen könyveket meg nem rendelik; mert azok a püspök rendelkezéssel ellenkeznek; hogy ők ezen iskolának az urai, és senkitől semmiféle rendelkezéseket el nem fogadnak. Ott is hagytam őket mint sz. Pál az oláhokat. — De azt is mondhatom hogy a homonnai népiszkola még mind’ez ideig is azon két sarkalatos hiányban szenved, hogy először fele sem tanítattik azon tantárgyaknak, melyeket a törvény előír; és hogy abból még eddig, és ha így marad ezután is egyetlen fiút sem vesznek és vehetnek be valamely gymnasiumba: szóval a törvény értelmében be kelene ezen iskolát csukni és közös iskolát állítani fel.

Nem alap nélkül említettem ezen lap hasábjain nem rég azon láthatlan kezét, mely minden cath. népiszkolára oszalyként nehezedik az által, hogy az igen sok vallás — és ezzel rokon tárgyak tanításán kívül, a többi tudományokra alig enged némi kis időt. — Igen természetes is, hogy ezen püspöki megyében „ilyenek” történnek, melynek feje a csalhatlansági dogmának elismerésére hivta fel püspöktársait, mely csalhatlansági dogma azon kívül hogy a józan észszel ellenkezik, sőt annak lealázója, — még ezen felül az államélet és kormányzat feltételeivel nemcsak meg nem fér, hanem adott alkalmammal, — ha a józan értelmiség szikláján meg nem törnek, — annak megölő betűjévé is válhatnak.

Beszélhetnék még többet holmi tévesztett és kicsinyes felfogásról, melylyel mindenféle ügyben és helyen találkozhatunk; példaul: hogy mily nehéz feladata van itt egy szinigazgatónak, ha ide téved társaságával, míg eltalálja: kihez menjen legelőbb s kihez azután bérletet kínálni; mert ez nem bérlet, hanem nem kapja meg a legelső helyet, amaz csak az első sorban akar minden áron lenni; míg ismét amaz szeltől, egyik belülről, másik kívülről. Ez így volt az azelőtti években, most azonban már nagy haladást tett a közönség, annyiban t. i. hogy most már vannak a kik a többivel egy sorban nem akarnak lenni, hanem az első sor mellett jobbra, balra, székeken, melyek nem számokkal, de betűkkel vannak jelelve; azután ismét az első sor elébe tetettek ezen betűkkel jelölt székek: szóval még az első sorban sem akar lenni senki, a ki magáról azt tartja, hogy ő valaki. És ezt minden szinigazgatónak előbb mind meg kell tanulni, mielőtt kiindul, nehogy megbukjék bérletével a kölesösös kanapé perék miatt; hogy mit gondol magában ezen szinigazgató, hogy mily modorban neve, vagy boszankodik? a ki látott már nagyobb világot is — azzal persze nem törődik senki.

Hát még többet elő hozzak-e? nem; mert úgy tűnnék fel Homonna mint egy magyar

Abdera; s mert reményem hogy a vasut által önkénytelenül is terjedendő polgárosodás ezen kis bajokon segítend.

Matolay Viktor,

Tárogató.

(Helyi, megyei s vidéki újdonságok)

(1) A kolera járvány ellen teendő intézkedések tárgyában a belügyministerium válamennyi törvényhatósághoz köriratot intézett. Kíváncsiak vagyunk; hogy városunkban e körirat pontjainak menyiben leend elég teve, miután a rend és tisztaság érdekében anyiszor törént jó akaratú felszólalásaink alig eredményeztek eddig valamit. A körirat szerint különös gond fordítandó az utcák és lakházak tisztántartása, honnét a szemet, mely folyton a lég fertőzésére nyújt alkalmat, rögtön vagy legalább naponként este eltakarítandó. Igen szeretnők ha a belügyminiszter vagy egyszer végig sétálna városunk főutcáján, mert legalább meggyőződne arról: hogy a legerélyesebb szabásu ministeri rendeletek is mennyi érvénye van a hármas halom és négy folyó hazájában, s hogy ide nem herculesi frázis, de maga Herkules kell, mely képes legyen ez Angiási istállót kitisztítani. Nem elég, hogy a piacz szabályozatlansága folytán, a mindenfelé megálló szekerek undorító szeméthalmokat hagynak hátra, de amely helyet ezek talán megkímélnék, kiegészíti azt a naponként 4-szer, és pedig a főteczán ki s be járó tehéncsorda és rohanó sertésnyáj, mely míg egyrészt a rondaságon kívül, szem és tüdőt egyaránt megtámadó óriási porfelleget ver fel, másrészt a közbátorságot is annyira veszélyezteti: hogy nők csak is bóttal fegyverzett férfiak kíséretében léphetnek ilyenkor az utcára. Utcáink egy részét — úgy vettük észre — őt, hat, lajhári lomhasággal dolgozó, délafrikai kinézésű reszeges asszony és férfi, heteként kétszer, saharai port verve, greblyéli ugyan, de azt is rendesen csordabehajtás előtt, hogy a hely valahogy sokáig ne vázakozzék a kiséprés újabb anyagjára, mely az aszthetikát nem tanult tehének illetlen viselőiből támadt. Nem satyra ez aztán? melynek azonban a nevelésesen kívül a boszantó képezi nagyobb oldalát. — Az érintett ministeri körirat 2 ik pontjában erősen hangsúlyoztatik az éretlen gyümölcs s egyéb egészségtelenes élelmiszerek árulásának hatályos betiltása. Ebben is megelőztük a miniszter urat felszólalásunkkal, melynek a hatóságra nézve volt is valami érvénye; mert a rendőrség egy ízben elkobhá az éretlen gyümölcsöket, hanem hát az orvosi vélemény melege — az abnormis időjárás daczára — megelőzték azokat, a gyümölcs

városból, mint veszedelmes egyén, kiutasítottassék.

A gróf a hamis igazságszolgáltatás következtében rögtön távozásra készült, azonban nejeáldott állapotban léte miatt maradnia kellett.

Három nap mulva, a nő anyja, a férj apja lett egy szép kis fiugyermeknek.

Ezen esemény oly öröme hangolá Thurzó bus komoly lelkét, miszerint feledve a nyárs-polgárok itéletét, egészen boldogságának élt, s elhatározta a keresztelőt kitünő fényvel megünnepeelni.

Az ünnepélyre nagyszámu nemesség hivattott meg, kiket a városi tanács nem akart bebocsátani a városba; de Marosseny ravasz ürügyü közbevetése folytán sikerült a vendégeknek bejuthatni.

Marosseny azért eszközölte ki a nemesség bebocsátatását, hogy ellenét annál könnyebben törbe ejtse, ami, fájdalom, be is következett.

Midőn ugyanis a fényes öltözötű nemesség a keresztelés egyházi szertartásai után Thurzó lakába gyülekeztek, a ravaszul örvendőző népcsoceleket bámulatokra összecsisbitották. Ekkor előállott Marosseny s azt hazudta a népnek, hogy a nemesség azt forralják fejökben, miszerint éjjel a várost meghódítsák s hatalmukba kerítsek. A felízgatott műveletlen tömeg közt egy vekmerő férfi könnyen hitelt talált, kivált ha oly gyalázatos hazudsággal él, mint Marosseny, ki még e mellett jó szónok is lévén, annyira fellázította a népet, hogy ez a nemességnek a városból rögtön kiűzetését rémes fenyegetések közt követelte, s iszonyu zajjal Thurzó laka felé rohant, hogy abba erőszakka betörjön. De a gróf bátor fegyveres hajdúinak sikerült meggátolni a vakmerő merényletet.

Most még inkább ordított a vad tömeg úgy, hogy szomorú következményről lehetett tartani.

Thurzó gróf nem vevén tréfára a dolgot, az ablakhoz lépett, hogy a tomboló tömeget szándéka felől megkérdezzék. E volt azon pillanat, melyet Marosseny ohajtott s lesett.

Midőn a gróf az ablakból csilapító szavait hangoztatá, Marosseny egy kiáltással jelt adott, mire iszonyu közápor röpült Thurzó felé, ki oly szerencsétlenül találtatott, hogy összezu-zott fövel rögtön szó nélkül halva rogyott össze.

A megrémült vendégzserg a vérben fekvő gróf látára, fegvert ragadva, legott megboszulni akarta a gonosz tettet, mit látván a gaz vitéz Marosseny, tanácsosabbnak vélte követőivel együtt a kapufélfától sebes futással bucsut venni.

A nemesek villogó fegyverrel a városház elé rohantva Marosseny megbüntetését követelték, mit a bírák tartván a nép dühétől, nem merték megtenni.

A nemeseknek tehát a nélkül, hogy a dolog befejeztetett volna el kellett Kassát hagyniok; és csak ugyan másnap a meggyilkolt Thurzó holt testével, ennek neje, és gyermekével eltávoztának.

Az özvegy szíve nehéz fájdalmát tovább viselni képes nem lévén, Gálszécsben kínos hallal jobblétre szenderült.

Igy vaszietta el Kálmán Marosseny által egyszerre atyját és anyját.

A nemesek hiába keresték a zendülés okozóját, és a gyilkos tett elkövetőjének méltó megbüntetését; az előjáróság mitsen tett a gas tett kiderítésében, s a nemesség keresete megtört a polgárok ellenszenvén,

Husz éy folyt le a véres esemény után anélkül, hogy a gyilkosság megboszultatott volna; — mintha a gondviselés a meggyilkolt fiának tartotta volna fel a nemesis hivatását.

Kálmán és kísérei még az éj beállta előtt összegyűltek a gálszécsi erdőben s türelmetlenül várták Marossenyt.

Éjjeli 11 óra felé a kiküldött kém jelenté Marosseny megérkezését. A gróf tehát jelt adott a támadásra

Marosseny s kísérei és a gróf emberei között heves csata fejlődött ki.

Egy lövés dördült el Marosseny fegyveréből, és — Kálmán mellén találva, eszméletlenül esett lováról a földre.

Néhány perc mulva az erdőben trombita szó hallatszott, s mielőtt a homonnaiak észreveték, a Kassáról érkező giskra-csapat által bekerítették, s kegyetlen harc lett, mely azal végződött, hogy a megsebesült gróf tíz emberével fogásba etett.

Giskra meghagyta Pellert Sámuelnek, ki a csapatot vezette, hogy a grótot életben vigye Kassára; mértis a csehek vele emberileg bánva, sebet bekötözték, s nyereg teritőből rögtönzött függő ágyba Kassára szállították.

Marosseny látván, hogy Thurzó nem halt meg, másodsor emelé fegyverét lövésre, mire a csehek, annyira felingerültek, hogy csakis Pellert erélyes közbevetésének sikerült őt a katonák dühe elől megmenteni.

(Folyt. köv.)

